

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра політології і соціології

Дипломна робота магістра

з теми:

**“ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЯК ФАКТОР КОНСОЛІДАЦІЇ
УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА”**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи Рb1 – М16
галузь знань 05 Соціальні та
поведінкові науки
спеціальності 052 Політологія
Кудринецька Марина Анатоліївна

Керівник:
Віннічук О.В., кандидат політичних
наук, доцент кафедри політології і
соціології

Рецензент:

Кам'янець-Подільський – 2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні підходи до дослідження політичних цінностей у науковій думці.....	10
1.1. Сутність політичних цінностей як суспільно-політичної категорії.	10
1.2. Особливості формування системи політичних цінностей, їх призначення, типологія та функції.....	21
РОЗДІЛ 2. Ціннісна система суспільства як механізм державотворення.	31
2.1. Місце та роль політичних цінностей в сучасних процесах державотворення.....	31
2.2. Національна ідея як ідеологічно важливий механізм формування ціннісної системи суспільства.....	38
РОЗДІЛ 3. Політичні цінності українського суспільства та проблеми його консолідації.....	50
3.1. Політичні цінності як чинники консолідації українського демократичного суспільства.....	50
3.2. Формування ціннісної парадигми в процесі модернізації Української держави.....	58
Висновки.....	67
Список використаної літератури та джерел.....	70

Вступ

Актуальність цієї роботи зумовлена тими інституціональними змінами які відбуваються сьогодні в українській державі і вимагають адекватних політичних цінностей для подальшої політичної трансформації та консолідації українського суспільства. Інституціональні перетворення стають дійсно незворотними лише тоді, коли вони сприймаються суспільством і закріпленні в політичних цінностях, на які це суспільство орієнтується.

Сукупність політичних цінностей створює певну систему, яка виступає однією з ключових ланок політичних відносин суспільства і втілюється у комплексі його політичних інститутів. Вона формується через специфічні політичні процеси і, в свою чергу, справляє на ці процеси потужний вплив. Для визначення сутності політичних цінностей необхідно зважити на те, що останні завжди є складовими цінностями певного соціуму, тобто мають соціальний характер.

Якщо проаналізувати різноманітні явища дійсності, володіючи всіма атрибутами ідеального, можна зазначити, що цінності функціонують у формі ідеї, ідеалу і лише в такій якості утворюють елемент широко зрозумілого об'єктивного суспільного буття, а не просто безпосередній елемент соціальної дійсності. Ідеали відтворюють практичний досвід життєдіяльності даного конкретного соціуму і зазнають соціально-історичної конкретизації. Ідея соціальної рівності, ідея свободи, ідея справедливості є усталеними як цінності, хоча соціальні обставини і конкретний спосіб розуміння рівності, свободи, суттєво змінилися.

Суспільство й включений у нього індивід завжди репрезентують у своїх діях систему цінностей, яка є основою існування суспільства. В нашу епоху домінантною є ідея соціального та особистісного проектування, внаслідок чого для багатьох звичною стала думка про реальність змін політичних цінностей громадян відповідно до їх планів та цілей. Тому дослідження механізмів впливу на ціннісні системи суспільства й окремих соціальних груп має практичне значення для здійснення владних цілей й аксіологічних проектів.

Світ цінностей виникає і оформлюється в процесі духовної діяльності людини, як один з елементів культури. Людина не лише творить цінності залежно від своїх інтересів, бажань, потреб, змінює та реалізує їх у ході суспільно-історичної практики, але й сама виступає найвищою цінністю. А отже аксіологічні дослідження стають частиною пізнання власне людини, вибору сенсу її життя в умовах сучасного світу.

Зміни в соціально-економічних, культурних пріоритетах пострадянського суспільства призвели до розгубленості більшості населення, духовного спустошення. Саме тому сучасні вчені визначають першочерговим завданням заповнення ціннісного вакууму, що передбачає системне дослідження духовних основ політики, повернення уваги широких верств громадськості до ціннісних проблем розвитку нашого суспільства і людства в цілому. Така планомірна, комплексна робота передбачає піднесення рівня індивідуальної та суспільної відповідальності за розв'язання соціально-економічних і соціокультурних проблем. Без вирішення ціннісних проблем поступу сучасного людства неможливі подальший соціально-економічний, технологічний розвиток, попередження цивілізаційних катастроф, глобальних проблем.

Стабільність політичної системи демократичного суспільства, згуртованість соціально-політичних утворень передбачає розробку та створення стійкої системи пріоритетних політичних цінностей. А це, в свою чергу, передбачає визначення базових цінностей, довкола яких згрупуються інші цінності та ідеї. Якою б зазначена цінність не була, вона не повинна бути нав'язаною зверху, абстрактною, або запозиченою у західного суспільства без урахування національних, ментальних особливостей українського суспільства. Процес формування системи цінностей особистості та соціальних груп проходить за участю різних соціальних інститутів та при безпосередній участі держави, її цілеспрямованого та послідовного впливу.

Ситуація в сучасній незалежній Україні, що склалась навколо культури, і політичної культури зокрема, засвідчує: розчарування людей у попередній системі цінностей та відсутність чи деформацію нової; страх перед майбутнім,

апатію та небажання брати участь у соціально-політичному житті суспільства. Такі кризові настрої відзначаються дослідниками як у теперішньому молодіжному середовищі, так і серед людей старшого покоління, соціалізація яких проходила в умовах домінування радянської ідеології. Та своє майбутнє молода українська держава пов'язує більшою мірою саме з діяльністю молоді, свідомість якої формується вже в нових умовах незалежності, побудови демократичного суспільства. При цьому не слід забувати про те, що діяльність молоді реалізується в умовах соціальної, економічної і духовної незахищеності, переосмислення духовних основ політичної культури, порушення процесу наступності передачі суспільного досвіду від покоління до покоління, відсутності позитивного досвіду життєдіяльності в умовах соціально-економічної, політичної та духовної стабільності.

Актуальною проблемою ідеологічного процесу сучасної України є часткове заповнення ціннісного вакууму, який виник після краху комуністичної і націоналістичної доктрин, що передбачає системне дослідження духовних основ політики, привернення уваги широких верств громадськості до ціннісних проблем розвитку нашого суспільства і людства загалом.

Перед українським суспільством в наш час гостро стоять проблеми досягнення суспільної згоди в царині загальнодержавних, загальнонаціональних, загальноетнічних інтересів, включаючи разом зі свободою й іншими природними правами людини, забезпечення таких політичних цінностей, як цілісність держави, ідеологічна спрямованість, національна безпека, економічний добробут, конституційний порядок та інші.

Саме за умови успішного розв'язання цих проблем ми можемо говорити про наявність визначених політичних цінностей у більшості громадян. А це означає, що існує потреба у вивченні процесу формування політичних цінностей українців. Адже дослідження політичних цінностей та їх ролі в розвитку суспільства пов'язана з тим, що жодна політична система не може нормально функціонувати без такого феномену. Світ політичного неможливо уявити собі без політичних цінностей.

Об'єктом дослідження є політичні цінності як фактор формування українського суспільства.

Предметом дослідження є процес консолідації українського суспільства крізь призму політичних цінностей.

Метою дослідження є аналіз впливу системи політичних цінностей на формування українського демократичного суспільства.

Під час написання роботи поставлено декілька ключових **завдань**, що дозволять більш детально розкрити зміст нашого дослідження:

- розкрити сутність політичних цінностей як суспільно-політичної категорії;
- проаналізувати особливості формування політичних цінностей та їх основні функції;
- охарактеризувати місце та роль політичних цінностей в сучасних процесах державотворення;
- розглянути значення національної ідеї в процесі формування ціннісної системи суспільства;
- проаналізувати особливості формування системи політичних цінностей сучасного українського суспільства та проблеми його консолідації.

Методологічна база.

Для вирішення завдань, поставлених у роботі, були використані наступні наукові методи:

- порівняльний метод у дослідженні дозволяє виокремити політичні цінності із загальної системи цінностей суспільства;
- метод системного аналізу дає можливість розглянути політичні цінності в якості цілісного об'єкту;
- структурно-функціональний метод у дослідженні допомагає розкрити сутність та основні функції цінностей як суспільно-політичної категорії;
- метод об'єктивності застосовувався в процесі дослідження об'єктивних умов формування й функціонування системи цінностей .

Теоретичне та практичне значення роботи. В роботі здійснено

комплексне дослідження ціннісної парадигми сучасного українського суспільства. Систематизовано теоретичні підходи до вивчення проблем формування цінностей у процесі соціально-політичної життєдіяльності людини. Запропоновано концептуальне осмислення системи позитивних політичних цінностей для українського суспільства на сучасному етапі його розвитку.

Матеріали дослідження можуть бути використанні у навчальному процесі при підготовці студентами до практичних та семінарських занять з таких дисциплін як політологія, політична ідеологія, політична культура та ін.

Джерельна база. У контексті досліджуваної теми використовувалися роботи та публікації як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Це зокрема роботи: Белл Д. “Конец идеологии” [4], Гай-Нижник П. “Національні інтереси, національні цінності та національні цілі як структуроформуючі чинники політики національної безпеки” [9], Демидов А. “Мир политических ценностей” [14], Жеребятнікова І. В. “Політичні цінності як чинники демократизації сучасного українського суспільства” [18], Забужко О. “Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період” [19], Зуйковська А. “Політичні цінності і практики сучасного українського суспільства” [23], Козаков В. “Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні” [29], Коляса О. “До питання визначення поняття “політичні цінності” [31], Кучеренко І. Сутність, функції та джерела політичних цінностей [38], Маничев С. “Мифология в политических технологиях” [48], Подрезов К. “Политические ценности как элемент ценностных ориентиров и политической культуры молодежи” [61], Русанду Й. “Політична система і громадянське суспільство: консенсус інтересів” [67], Подрезов К. “Политические ценности как элемент ценностных ориентиров и политической культуры молодежи” [70], Русанду Й. Політична система і громадянське суспільство: консенсус інтересів [76], Токар Л. Національна ідея як внутрішня сутність і самовираження нації [81], Фурманюк М. “Політичні цінності у форматі державницької ідеології як стратегії розвитку сучасного українського суспільства” [82], Шайгородський

Ю. “Ціннісні трансформації в період суспільних змін” [86], Школенко Ю. А. “Ценности XX века” [89] та ін.

Особливу увагу слід звернути на роботу українського дослідника Радченко О. В. “Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення” [63]. У монографії розглядаються актуальні проблеми формування ціннісних засад і механізмів демократичного державотворення, висвітлюються теоретичні та практичні аспекти переходу України від тоталітаризму до демократії, розкриваються базові цінності сучасної демократії. В роботі здійснено спробу аналізу наукового розуміння політичного майбуття України та її особливого поступу в загальносвітових процесах демократизації.

Цікавою для нашого дослідження є праця іншого українського дослідника М. Михальченка “Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах” [49]. В ній досліджується система політичних цінностей населення України, їх структура, регіональна специфіка. Розкриваються методологічні та теоретичні основи їх аналізу й корегування в ціннісно-розколотому українському суспільстві. Здійснені спроби політичного прогнозу деяких процесів трансформації ціннісних орієнтацій в умовах курсу на європейську інтеграцію.

Вагомою роботою, де аналізується питання формування системи політичних цінностей, є праця Ю. Щербакової “Цінності об’єднаної Європи” [91]. Монографія містить комплексний політологічний аналіз цінностей українського суспільства в контексті цінностей об’єднаної Європи. У дослідженні створено змістовий каркас спільних європейських цінностей, здійснено їх класифікацію, з’ясовано основні напрями їх еволюції, запропоновано сучасний узагальнений ціннісний політичний портрет українського суспільства. Крізь призму демократичного ідеалу визначено проблеми, окреслено перспективи та загальні тенденції трансформування національної ціннісної системи як передумови створення в Україні гармонійного ціннісного середовища.

Структура та обсяг дипломної роботи включає вступ, три розділи та підрозділи, висновки, список використаної літератури та джерел. Всього 78 сторінок.

Висновки

1. Незважаючи на наявність ґрунтовних досліджень щодо проблематики політичних цінностей, недостатньо досліджено їх роль і місце в політичній культурі. Також залишається актуальним питання прийняття політичних рішень в конкретному суспільстві в певний момент часу.

Якщо ми говоримо про цінності, то в першу чергу розуміємо під цим поняттям ті предмети, які необхідні групі для підтримання внутрішньої згуртованості та є важливими факторами поведінки індивіда. Орієнтація на них багато в чому зумовлює відносини з іншими індивідами.

Стосовно визначення сутності поняття політичних цінностей, то під ними, як правило, розуміють політично значущі явища, процеси, предмети, сторони політичного життя і феномени політичної свідомості. Кожна конкретна історична суспільна форма може характеризуватися специфічним набором та ієрархією цінностей. Політичні цінності є узагальненими уявленнями, які постають як політичні ідеали, основоположні принципи політичного мислення, що є ідеальними критеріями оцінки й орієнтації суб'єктів у політичній діяльності.

2. Вагоме місце в структурі політичної культури посідають політичні цінності, актуалізація яких визначає політичний вибір громадян. Актуалізація політичних цінностей відбувається як природним шляхом, через об'єктивні причини, так і за допомогою технологічного впливу. Особливу роль у сприянні засвоєнню нових цінностей і трансформації існуючих відіграє мас-медіа, що сьогодні є основним каналом здійснення політичної взаємодії. Все перераховане позначається на характері комунікативних процесів, сприйнятті інформації, взаємодії між владою і суспільством, прийнятті політично важливих рішень.

3. Політичні цінності є продуктом політичного досвіду конкретного суспільства, тому вони різняться в різних суспільствах. Крім того, вони є відносними, оскільки залежать від умов життєдіяльності конкретної соціальної

спільноти. Іншими словами, з одного боку, політичні цінності виробляються в історичному досвіді людей, а з іншого, – втілюються й мають прояв як у позасуб'єктно існуючих станах політичної реальності, так в суб'єктних її формах, що визначають цілеспрямування, стратегію політичної діяльності.

4. Однією з найважливіших політичних цінностей є національна ідея. Національна ідея є чітко сформульованою метою, до якої прагне нація. Заперечення реальності існування національної ідеї є запереченням національного розвитку та й самої нації як суб'єкта історичного процесу. За своїм змістом національна ідея – це багатоаспектне поняття, що акумулює фундаментальні цінності й інтереси, які сприяють об'єднанню всіх чи більшої частини населення країни, незалежно від етнічної належності, соціального становища, і формує певний ідеал як мету розвитку нації.

Сучасна національна ідея має бути проголошена провідними політичними силами і підтримана на державному рівні. Національною ідеєю сьогодення повинна стати ідея єдності української нації та демократизації українського суспільства. Вона має стати осердям національної ідеології. Загальнодержавним ідейним імперативом повинна стати оновлена ідеологія національних інтересів і демократичних цінностей.

5. Аналіз реалізації демократичного ідеалу в Україні довів, що основними чинниками, які стоять на заваді розвитку системи демократичних цінностей, є корумпованість влади, її невідповідність громадянам; слабкість громадянського суспільства, що виражається насамперед у його неготовності ставити вимоги до обраних лідерів та здійснювати громадський контроль за органами влади; непрозора система ухвалення державних рішень; олігархічно-кланова побудова української економіки, залежність бізнесу від влади; низький рівень добробуту громадян.

В Україні система механізмів демократії перебуває в стані початкової розбудови та незабезпеченої легітимності. До пріоритетів, які можуть сприяти розвитку українського суспільства, слід зарахувати посилення реальних демократичних процесів, у т. ч. прозорості у діяльності органів державної влади; зростання активності громадянських ініціатив; формування механізмів

участі народу в прийнятті рішень; забезпечення зворотного зв'язку “влада – народ”; налагодження практики застосування норм соціальної, політичної та юридичної відповідальності суб'єктів державної влади.

6. Найбільше цінностям, інтересам та потребам суспільства відповідає демократичний режим. Глобальною політичною особливістю сучасного світу є перехід недемократичних держав до демократії, відомий як модернізація, демократичний транзит або демократизація. Аналіз відповідності політичної системи України моделі алгоритму демократії свідчить про конституційно закріплену систему тотальної безвідповідальності української влади та принципову недієвість системи стримування та противаг.

Саме тому основним завданням української держави є формування державної політики, спрямованої на створення нової об'єднавчої національної ціннісної системи, яка б відповідала прагненням кожного українця, незалежно від місця його проживання, політичних поглядів чи мови спілкування. Для цього слід відмовитися від використання соціальних політичних технологій, побудованих на “пошуку ворога”, і перейти до політико-правової просвіти, модернізаційних інтегративних політичних технологій об'єднавчого характеру, культивуваці справжнього патріотизму, національної гордості, єдиних цілей подальшого демократичного розвитку українського суспільства.

Список використаної літератури та джерел

1. Аверьянов Ю. Политология: Энциклопедический словарь / Ю. Аверьянов. – М. : Изд-во Моск. коммерч. ун-та, 1993. – 431 с.
2. Андрущенко В. Філософія політики : Короткий енцикл. словник / В. Андрущенко. – К. : Знання України, 2002. – 670 с.
3. Бачевський Д. Разрушение украинских ценностей – цель информационной войны Кремля [Електронний ресурс] / Д. Бачевський. – Режим доступу до джерела: <http://kontrakty.ua/article/101004>.
4. Белл Д. Конец идеологии / Д. Белл; [перевод с англ. под ред. В. Л. Иноземцева.] – М. : Academia, 2001. – 192 с.
5. Білошицький С. Криза довіри громадськості до представницьких політичних інститутів / С. Білошицький // Політичний менеджмент. – 2009. – № 2. – С. 56-66.
6. Ваганова О. Новые ценности новой страны [Електронний ресурс] / О. Ваганова. – Режим доступу до джерела: <http://reinvent.platfor.ma/tsennosti-novoi-ukrainy/>.
7. Виноградов В. Политические ценности в жизнедеятельности людей / В. Виноградов // Тугариновские чтения. Материалы научной сессии. – 2000. – №1. – С. 11-14.
8. Гавриленко І. М. Соціальний розвиток: Навчальний посібник / І. М. Гавриленко, П. В. Мельник. – К., 2001. – 484 с.
9. Гай-Нижник П. Національні інтереси, національні цінності та національні цілі як структуроформуючі чинники політики національної безпеки / П. Гай-Нижник, Л. Чупрій // Гілея. – 2014. – Вип. 84 (№5). – С. 465-471.
10. Гараніна Г. Соціальна трансформація та зміна ціннісних орієнтацій / Г. Гараніна // Соціальна психологія. – 2009. – № 1(33). – С. 54–59.
11. Горбатенко В. Ціннісні аспекти реформування політичної системи країни / В. Горбатенко // Політичний менеджмент. – 2007. – № 3 (24). – С. 9-12.

12. Губский Е. Ф. Философский энциклопедический словарь (серия БСИ) / Е. Ф. Губский, Г. В. Кораблева. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 576 с.
13. Дегтярев А. Основы политической теории: [Учеб. пособие] / А. Дегтярев. – М. : Высшая школа, 1998. – 239 с.
14. Демидов А. Мир политических ценностей [Электронный ресурс] / А. Демидов. – Режим доступа до джерела: <http://www.law.edu.ru/article/article.asp?articleID=152164>.
- 15. Денисюк С. Г. Політична комунікація: ціннісні основи та механізми реалізації в умовах сучасного суспільного розвитку; автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. політ. наук : спец. 23.00.03 “Політична культура та ідеологія” / С. Г. Денисюк. – К., 2012. – 36 с.**
16. Дергачев А. Украина в европейском и евразийском интерьерах / А. Дергачев // Политическая мысль. – 2000. – № 3-4. – С. 82-91.
17. Дузь-Крытченко О. П. Українська національна ідея: якою їй бути? / О. П. Дузь-Крытченко, Е. М. Лисицин // Зб. наук. пр. Центру воєнно-стратег. досліджень Нац.ун-ту оборони України ім. Івана Черняхівського. – 2014. – № 3. – С. 45-49.
18. Жеребятнікова І. В. Політичні цінності як чинники демократизації сучасного українського суспільства / І. В. Жеребятнікова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. – 2012. – **Т. 20, Вип. 22(4). – С. 199-205.**
19. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період / О. Забужко. – К. : Наукова думка, 1992. – 110 с.
20. Зворыкин Б. Этатистская модель социальной модернизации: влияние политических режимов и современный опыт реализации / Б. Зворыкин // Власть. – 2009. – № 3 – С. 21-24.
21. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности / А. Г. Здравомыслов. – М. : Политиздат, 1986. – 240 с.
22. Зимин В. Политические ценности в постсоветской России // Теория и практика общественного развития [Электронный ресурс] / В. Зимин. – Режим

доступа к источнику: http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2012/10/politika/zimin.pdf.

23. Зуйковська А. А. Політичні цінності і практики сучасного українського суспільства / А. А. Зуйковська // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Питання політології. – 2012. – №1013, Вип. 21. – С. 118-123.

24. Ігульська К. Политические ценности в современном украинском обществе [Електронний ресурс] / К. Ігульська. – Режим доступа к источнику: <http://tribun.com.ua/4334>.

25. Кара-Мурза А. Выступление на “круглом столе” “Российская модернизация: проблемы и перспективы” / А. Кара-Мурза // Вопросы философии. – 1993. – № 7. – С. 5–25.

26. Карват М. Политические ценности / М. Карват, В. Милановский // Элементы теории политики. – Ростов-н/Д.: изд-во Ростов, ун-та, 1991. – С.230-236.

27. Князев В. Словник-довідник / В. Князев, В. Бакуменко. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.

28. Кириленко Г. Г. Краткий философский словарь / Г. Г. Кириленко, Е. В. Шевцов. – М. : Филологическое общество “Слово”: ООО “Издательство АСТ”, 2002. – 480 с.

29. Козаков В. Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні: Монографія / В. Козаков. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 284 с.

30. Колодій А. “Олігархи” й “олігархія”: зміст понять та українська політична дійсність / А. Колодій // НА УКМА. Політичні науки. – 2001. – Вип. 19. – С. 31-35.

31. Коляса О. До питання визначення поняття "політичні цінності" / О. Коляса // Квалілогія книги. – 2014. – № 1. – С. 95-101.

32. Комаровский В. Связи с общественностью в политике и государственном управлении / В. Комаровский. – М. : Изд-во РАГС, 2001. – 520 с.

33. Кононеко Н. Європейські цінності та український політичний клас: чи вдається відірватися від “візантійщини” [Електронний ресурс] / Н. Кононенко. – Режим доступу до джерела: <http://detector.media/infospace/article/124179/2017-03-17-evropeiski-tsinnosti-ta-ukrainskii-politichnii-klas-chi-vdaetsya-vidirvatisya-vid-vizantiishchini/>?

34. Кононенко С. “Легітимація” в теоретичних підходах і формалізмах політології міжнародних відносин С. Кононенко // Дослідження світової політики. – 2000. – № 13. – С. 112-133.

35. Кравченко И. И. Политические и другие социальные ценности / И. И. Кравченко // Вопросы философии. – 2005. – №2. – С. 3-16.

36. Кулябцева В. Политические ценности и их трансформация в условиях современной России / В. Кулябцева – Автореф. дис... к.полит.н. – Ставрополь, 2004. – 21 с.

37. Кухта Б. Основи політичної науки: [Курс лекцій] / Б. Кухта, Л. Климанська, А. Романюк та ін. – Львів : Кальварія, 1998. – 556 с.

38. Кучеренко І. Сутність, функції та джерела політичних цінностей / І. Кучеренко // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – К., 2008. – Вип. 40. – С. 216-226.

39. Лазоренко О. В. Теорія політології: Навчальний посібник / О. В. Лазоренко, О. О. Лазоренко. – К. : Вища шк., 1996. – 179 с.

40. Лановенко О. XXI век: мир между прошлым и будущим. Культура как системообразующий фактор международной и национальной безопасности / О. Лановенко. – К. : Стилос, 2004. – 572 с.

41. Лебедев И. А. Политические ценности как сложный и многомерный объект / И. А. Лебедев // Вестник Московского ун-та. Сер. 12 полит, науки. – 1999. – № 2. – С. 45-50.

42. Лебедева Т. Либеральная демократия как ориентир для посттоталитарных преобразований / Т. Лебедева // Полис. – 2004. – № 2. – С. 77-80.

43. Левенець Ю. Політична енциклопедія / Ю. Левенець, Ю. Шаповал. – К. : Парламентське вид-во, 2011. – 808 с.
44. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму / В. Липинський. – К. : Філадельфія, 1995. – 470 с.
45. Луцків О. Українська національна ідея як духовно-інтелектуальний код соборності народу: етнічний, інтеграційний та цивілізаційний вектори / О. Луцків, Н. Попадинець // Регіон. економіка. – 2011. – № 3. – С. 209-211.
46. Магун В. Жизненные ценности населения Украины: сравнение с 23 другими европейскими странами. Статья вторая. / В. Магун, М. Руднев // Вестник общественного мнения. Данные. Анализ. Дискуссии. – 2007. – № 4 (90). – С. 39-51.
47. Макеев С. Десятилетний кризис легитимности правящих элит / С. Макеев // Політична думка. – 2001. – № 3. – С. 5-9.
48. Маничев С. Мифология в политических технологиях / С. Маничев. – СПб. : Изд-во С.-Петербур.ун-та, 2000. – 512 с.
49. Михальченко М. Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах / М. Михальченко (керівник) та ін. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. – 336 с.
50. Нагорна Л. Поняття національна ідентичність і національна ідея в українському термінологічному просторі / Л. Нагорна // Політичний менеджмент. – 2003. – №2. – С.14-30.
51. Нижник Н. Системний підхід в організації державного управління: / Н. Р. Нижник, О. А. Машков. – К. : УАДУ, 1998. – 160 с.
52. Обушний М. І. Політологія: Довідник / М. І. Обушний, А. А. Коваленко, О. І. Ткач. – К. : Довіра, 2004. – 599 с.
53. Ольшанский Д. Политико-психологический словарь. / Д. Ольшанский. – М.: Академический проект, 2002. – 576 с.
54. Оніщенко В. І. Політичні цінності та їх особливості у сучасному українському суспільстві / В. І. Оніщенко // Наукові праці. Політологія. – 2015. – № 248. – С. 102-105.

55. Панов І. Проблеми модернізації політичних систем сучасності: [Монографія] / І. Панов (кер. авт. кол.) та ін. – Х. : Право, – 2008. – 320 с.
56. Пархоменко В. Національна ідея в Україні спрацювала / В. Пархоменко // Інститут демократії імені Пилипа Орлика. – 1997. – №128. – 24 липня.
57. Пашкова О. Тож чи потрібна українська національна ідея? /О. Пашкова [Електронний ресурс] // Сайт журналу Верховної Ради України “Віче”. – Режим доступу до джерела: <http://www.viche.info/journal/1064/>.
58. Пірен М. Архетипові засади становлення та розвитку української національної ідеї / М. Пірен // Публ. управління: теорія та практика. – 2013. – Спец. вип. – С. 136-143.
59. Пірен М. Роль політико-управлінської еліти в утвердженні довіри в суспільстві / М. Пірен // Соціальна психологія. – 2009 – № 3. – С. 62-69.
60. Погорельый Д. Политология / Д. Погорельый, В. Фесенко. – М. : Эксмо, 2008. – 320 с.
61. Подрезов К. Политические ценности как элемент ценностных ориентиров и политической культуры молодежи / К. Подрезов, М. Смелова // Молодой ученый. – 2016. – №13. – С. 57-60.
62. Радченко О. Алгоритм демократії: теоретичні передумови конституційної кризи політичного режиму в Україні / О. Радченко // Теорія та практика державного управління: Зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ. – Магістр, 2007. – Вип. 1 (16). – 412 с.
63. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення: монографія / О. В. Радченко. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2009. – 380 с.
64. Римаренко Ю. Мала енциклопедія етнодержавознавства / Ю. Римаренко та ін. – К. : Довіра: Генеза, 1996. – 942 с.
65. Розенфельд Ю. Політологія [Електронний ресурс] / Ю. Розенфельд. – Режим доступу до джерела: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2460.html>.

66. Ростовський А. Українська національна ідея: від плачу до конструктивного діалогу. Навіщо потрібна загальнонаціональна ідея Україні? / А. Ростовський, Ю. Штепа // Дзеркало тижня. – 2006. – 15 вересня. – С. 10.

67. Русанду Й. Політична система і громадянське суспільство: консенсус інтересів / Й. Русанду // Політичний менеджмент, 2008. – Спеціальний випуск. – С. 100-108.

68. Ручка А. Динаміка ціннісних пріоритетів населення України: 1991-2000 [Електронний ресурс] / А. Ручка // Політичний портрет України: бюлетень Фонду “Демократичні ініціативи”. – К. : “Демократичні ініціативи”, 2001. – С. 73-90.

69. Селезнева А. В. Политические ценности в современном российской массовом сознании: психологический анализ / А. В. Селезнева // Человек. Сообщество. Управление. – 2014. – №2. – С. 6-18.

70. Семенченко Ф. Г. Політичні цінності в системі політичних відносин: формування, зміст і функції політичних цінностей / Ф. Г. Семенченко // Вісник Київського нац. університету ім. Т. Шевченка: Сер.: Філософія. Політологія. – 2010. – Вип.98. – С. 53-57.

71. Семенченко Ф. Г. Ценностная система общества как фактор формирования и функционирования политических институтов / Ф. Г. Семенченко // Системная трансформация общества: инновации и традиции. Сборник научных трудов кафедр социально-гуманитарных наук. – Брест, 2011. – С. 178–183.

72. Семенченко Ф. Г. Ціннісний вимір політичної діяльності: теорія і практика розвитку сучасного українського суспільства / Ф. Г. Семенченко // Збірник наукових праць. – Херсон : Вид-во “Олді-плюс”, 2010. – С. 48-51.

73. Сенчук С. Соціально-правові засоби забезпечення правового порядку: теоретико-правовий вимір / С. Сенчук // Митна справа. – 2013. – №6. – С. 416-421.

74. Симоненко І. Особливості структури історичної пам'яті Українського народу та шляхи формування національного історичного нарративу / І. Симоненко // Стратегічні пріоритети. – 2009. – №1(10). – С. 51-61.
75. Скріпник А. І. Виховний потенціал політичних цінностей / А. І. Скріпник // Інтелегенція і влада. – О.: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2006. – № 6. – С. 207–211.
76. Сміт Е. Д. Національна ідентичність / Е. Д. Сміт. – К.,1996. – 224 с.
77. Сорокин П. Кризис нашего времени / П. Сорокин // Американская социологическая мысль: тексты. – М.: изд. Межд. Ун-та Бизнеса и Управления, 1996. – 478 с.
78. Стьопін А. Українське суспільство і проблеми консенсусної демократії / А. Стьопін // Політичний менеджмент. – 2008. – № 5 (32). – С. 36-43.
79. Тарасенко В. Куди переходить “перехідне” суспільство / В.Тарасенко // Віче. – 2001. – № 5. – С. 45-59.
80. Тихомиров Ю. Курс адміністративного права и процесса. / Ю. Тихомиров. – М. : Юринформцентр : Тихомиров, 1998. – 798 с.
81. Токар Л. Національна ідея як внутрішня сутність і самовираження нації / Л. Токар // Українознавство. – 2002. – Ч.4. – 48-54.
82. Фурманюк М. Політичні цінності у форматі державницької ідеології як стратегії розвитку сучасного українського суспільства / М. Фурманюк // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2010. – №5. – С. 269-277.
83. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций / Р. Харрис – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 448 с.
84. Хорошилов О. Український варіант демократизації / О. Хорошилов // Політичний менеджмент. – 2005. – № 1 (10). – С. 52-57.
85. Хриков Є. Національна ідея: методологічні засади аналізу, визначення та реалізації [Електронний ресурс] / Є. Хриков. – Режим доступу до джерела: <http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php>.

86. Шайгородський Ю. Ціннісні трансформації в період суспільних змін / Ю. Шайгородський // Соціальна психологія. – 2009. – № 3. – С. 86-96.
87. Шайгородський Ю. Цінності як детермінанти суспільного розвитку / Ю. Шайгородський // Сучасна українська політика. – Вип. 26. – 2012. – С. 219-228.
88. Шемшученко Ю. Політологічний енциклопедичний словник / Ю. Шемшученко та ін. // НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Укр. асоц. політологів. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 735 с.
89. Школенко Ю. А. Ценности XX века / Ю. А. Школенко. – М. : Знание, 1990. – 64 с.
90. Шмиттер Ф. Размышления о гражданском обществе и консолидации демократии / Ф. Шмиттер // Полис. – 1996. – №5 – С. 16-27.
91. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи: монографія / Ю. Щербакова. – К. : ВЦ “Академія”, 2014. – 208 с.
92. Эйнштейн А. Мотивы научного исследования / А. Эйнштейн // Собр. научн. трудов: в 4 т.– Т. IV. Статьи, рецензии, письма. Эволюция физики. – М. : Наука, 1987. – С. 37-52.